

SCENARIUSZ 3.4

Tytuł spotkania: Czym jest dialog i jak go prowadzić?

Pomysł i opracowanie:
Eliza Gaust

szkoły
ponadpodstawowe

3 × 45 minut

OPIS I CELE

Krótki opis wskazania

Przedmioty nauczania, w ramach których może być realizowany scenariusz: godzina wychowawcza, edukacja obywatelska, wiedza o społeczeństwie.

Adresaci lekcji

- Szkoły ponadpodstawowe (liceum, technikum), klasy I–IV.

Cel ogólny

Uczniowie i uczennice rozumieją, czym jest dialog oraz potrafią świadomie stosować jego zasady w rozmowie z innymi osobami, szczególnie w sytuacjach różnicy poglądów.

Cele szczegółowe

Cele poznawcze (wiedza):

- uczeń/uczennica wyjaśnia, czym jest dialog w ujęciu komunikacyjnym i społecznym;
- odróżnia dialog od debaty, dyskusji i sporów publicznych w mediach;
- rozumie znaczenie dialogu w funkcjonowaniu społeczeństwa demokratycznego;
- zna podstawowe zasady prowadzenia dialogu i ich konsekwencje.

Cele kształtujące (umiejętności):

- aktywnie słucha, również w sytuacji niezgody;
- formułuje wypowiedzi w sposób nieoceniający i nienapastliwy;
- zadaje pytania pogłębiające i doprecyzowujące;
- rozpoznaje mechanizmy eskalacji konfliktu w rozmowie;
- współtworzy zasady dialogu i stosuje je w praktyce;
- uczestniczy w rozmowie wymagającej uwzględniania wielu perspektyw.

Cele wychowawcze (postawy):

- rozwija otwartość na złożoność problemów społecznych;
- buduje postawę szacunku wobec odmiennych doświadczeń i tożsamości;
- dostrzega wartość rozmowy jako narzędzia budowania wspólnoty;
- zwiększa świadomość własnego wpływu na klimat rozmowy.

Metody pracy

- praca w parach;
- praca w grupach;
- burza mózgów;
- dyskusja kierowana;
- elementy facylitacji dialogu;
- praca z materiałem graficznym.

MATERIAŁY I POMOCE DYDAKTYCZNE

- flipchart i mazaki;
- kartki A4;
- długopisy;
- kolorowe kropki samoprzylepne;
- wydruk kart z cechami dialogu i debaty.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU

ZOBACZ ZAŁĄCZNIKI →

I LEKCJA

1 Przywitanie, sprawy organizacyjne i przedstawienie tematu zajęć

Czas: 5 minut

Krótkie wprowadzenie do tematu. Nauczyciel/nauczycielka podkreśla, że celem zajęć nie jest „wygranie rozmowy”, ale zrozumienie, jak rozmawiać w sytuacjach różnicy poglądów – także tych trudnych i społecznie spornych.

2 Rozgrzewka „Kiedy ktoś naprawdę mnie wysłuchał?”

Czas: 10 minut

Uczniowie i uczennice rozmawiają w parach.

Pytania:

- Kiedy ostatnio miałeś/miałaś poczucie, że ktoś naprawdę Cię wysłuchał – bez oceniania?
- Co sprawiło, że tak to odebrałeś/odebrałaś?
- Jakie emocje temu towarzyszyły?

Po rozmowie kilka osób dzieli się refleksjami na forum.

3 Czym jest dialog?

Czas: 15 minut

Dzielimy klasę na 4-osobowe grupy.

Każda grupa otrzymuje flipchart podzielony na dwie części.

Po jednej stronie:

- Czym jest dialog w relacjach i społeczeństwie?

Po drugiej:

- Czym dialog nie jest (np. w mediach, polityce, internecie)?

Grupy pracują około 10 minut, a następnie **prezentują efekty swojej pracy**.

Podsumowanie osoby prowadzącej: dialog nie jest tylko techniką rozmowy, ale sposobem budowania relacji i rozumienia świata w sytuacji różnic.

4 Dialog ≠ debata

Czas: 10 minut

Grupy otrzymują zestaw cech do uporządkowania.

Debata / spór publiczny

Celem jest przekonanie lub wygrana.

Szukamy błędów w argumentach.

Wzmacniamy własne stanowisko.

Reagujemy kontrargumentem.

Liczy się skuteczność.

Często dominuje rywalizacja.

Dialog

Celem jest zrozumienie perspektyw.

Szukamy sensu w wypowiedzi drugiej osoby.

Rozszerzamy własną perspektywę.

Reagujemy pytaniem.

Liczy się relacja i proces.

Często dominuje ciekawość.

Po wykonaniu zadania wspólnie omawiamy odpowiedzi.

5 Pytanie końcowe

Czas: 5 minut

Uczniowie zapisują anonimowo:

- „O jakich tematach w szkole powinniśmy rozmawiać, ale rzadko mamy na to przestrzeń?”

Kartki zbieramy i wykorzystujemy podczas kolejnej lekcji.

II LEKCJA

1 Jak chcemy rozmawiać?

Czas: 15 minut

Praca w grupach 4-osobowych.

Pytania:

- Co sprawia, że wchodzimy w rozmowę i chcemy się wypowiedzieć?
- Co sprawia, że wycofujemy się z rozmowy (np. w klasie, online, w debacie publicznej)?
- Co utrudnia rozmowę w sytuacjach konfliktowych lub polaryzujących?

Na każde pytanie grupa ma około 3 minut.

Na zakończenie chętne osoby przedstawiają najważniejsze wnioski.

2 Nasze zasady dialogu

Czas: 20 minut

Grupy otrzymują kartki flipchartu i mazaki.

Ich zadaniem jest stworzenie **WŁASNEGO KODEKSU DIALOGU**.

Kodeks może zawierać zarówno tekst, jak i elementy graficzne.

Nauczyciel/nauczycielka zwraca uwagę na:

- realność zasad (czy da się je stosować w praktyce?),
- język (bez zakazów typu „nie wolno”, raczej „staramy się...”),
- odpowiedzialność za wspólną rozmowę.

Można dodać pytania pogłębiające:

- Co robimy, gdy ktoś nie czuje się bezpiecznie w rozmowie?
- Jak reagujemy na silne emocje?

3 Prezentacja

Czas: 10 minut

Każda grupa prezentuje swój kodeks.

Pozostałe grupy udzielają informacji zwrotnej według schematu:

- Doceniam, że...
- Zastanawiam się nad...
- Brakuje mi...

Na zakończenie można wspólnie stworzyć jeden klasowy Kodeks Dialogu.

III LEKCJA

1 O czym chcemy rozmawiać?

Czas: 10 minut

Na flipcharcie umieszczamy propozycje tematów przygotowane przez nauczyciela/nauczycielkę oraz tematy zgłoszone przez uczniów/uczennice podczas pierwszej lekcji.

Przykładowe tematy:

- Jak zmienia się wolność słowa w erze mediów społecznościowych?
- Czy algorytmy wpływają na nasze poglądy bardziej niż szkoła i rodzina?
- Jaką rolę powinno mieć ocenianie w systemie edukacji – czy wspiera, czy ogranicza rozwój?
- Gdzie przebiega granica między bezpieczeństwem a kontrolą w szkole i internecie?
- Czy młodzi ludzie mają realny wpływ na decyzje społeczne i polityczne?
- Jak technologia zmienia nasze relacje i zdolność do empatii?
- Czy „bycie sobą” w internecie jest możliwe bez ryzyka wykluczenia?
- Jak powinniśmy rozmawiać o tematach, które dzielą społeczeństwo (np. migracja, klimat, równość)?

Warto podkreślić, że temat dialogu nie powinien prowadzić do opowiedzenia się „za” lub „przeciw”. Powinien otwierać przestrzeń do dzielenia się doświadczeniami, wartościami, obawami i nadziejami. Lepiej formułować pytania rozpoczynające się od „Jak...?”, „W jaki sposób...?”, „Co sprawia, że...?” lub „Jakie są doświadczenia...?”.

Każda osoba otrzymuje trzy kolorowe kropki i głosuje:

- ● **dwie kropki** przy temacie, który najbardziej go interesuje,
- **jedną kropkę** przy kolejnym wybranym temacie.

2 Dialog w praktyce

Czas: 30 minut

Osoby siadają we wspólnym kręgu.

Osoba prowadząca przedstawia zasady dialogu:

1. Mówimy z perspektywy własnych doświadczeń i obserwacji.
2. Słuchamy bez przerywania.
3. Nie oceniamy i nie kontruujemy.
4. Zadajemy pytania, aby rozumieć, nie aby wygrać.
5. Akceptujemy różnice bez presji zgody.
6. Dbamy o bezpieczeństwo rozmowy (emocjonalne i komunikacyjne).

Rola osoby prowadzącej: facylitacja procesu – nie interpretowanie, nie ocenianie, nie kierowanie na „właściwe odpowiedzi”, ale dbanie o strukturę i bezpieczeństwo rozmowy. Szczególnie ważne w sytuacjach silnych emocji lub konfliktu.

UWAGA

Opisane ćwiczenie nie stanowi pełnego procesu dialogu publicznego realizowanego zgodnie z metodą Nansen Center for Peace and Dialogue. Jest natomiast inspirowane jego podstawowymi założeniami i może stanowić wartościowe wprowadzenie do pracy metodą dialogową. Osoby zainteresowane pogłębieniem tematu zachęca się do zapoznania z publikacją wskazaną w bibliografii.

3 Podsumowanie

Czas: 5 minut

Pytania do refleksji:

- Co było dla mnie nowe w tej formie rozmowy?
- Co było trudne, a co naturalne?
- Czy czułem/czułam, że mój głos był słyszany?
- Co mogłoby pomóc w lepszym dialogu w przyszłości?

ŹRÓDŁA

Bibliografia i źródła

Dialog publiczny w praktyce. Fundacja Edukacji dla Demokracji, Nansen Center for Peace and Dialogue.

https://fed.org.pl/wp-content/uploads/2024/12/Dialog-publiczny-w-praktyce_www_FINAL.pdf

Lista dodatkowych materiałów

- Kartki z cechami dialogu i debaty

Słowniczek pojęć

Dialog – proces rozmowy, którego celem jest wzajemne zrozumienie i poszerzenie perspektywy, a nie wygranie sporu.

Debata / spór publiczny – forma wymiany argumentów nastawiona na obronę własnego stanowiska i przekonanie innych.

Polaryzacja – proces narastania skrajnych stanowisk i osłabiania przestrzeni do rozmowy.

Facylitacja – prowadzenie procesu rozmowy w sposób wspierający bezpieczeństwo i równość głosów.

Aktywne słuchanie – uważne słuchanie z nastawieniem na zrozumienie, a nie ocenę.

Polecane materiały

- Filmy „Opowiedz się”

<https://www.youtube.com/@opowiedzsie4864>

- Film „Wspólnota różnorodności”

https://youtu.be/_r5BdthL1A?si=9EOqm3Kp7SB1UMin

Celem jest przekonanie lub wygrana.

Celem jest zrozumienie perspektyw.

Szukamy błędów w argumentach.

Szukamy sensu w wypowiedzi drugiej osoby.

Wzmacniamy własne stanowisko.

Rozszerzamy własną perspektywę.

Reagujemy kontrargumentem.

Reagujemy pytaniem.

Liczy się skuteczność.

Liczy się relacja i proces.

Często dominuje rywalizacja.

Często dominuje ciekawość.

Scenariusz opracowany w ramach projektu “Young Democracy - Obywatel i Media”
realizowanego przez EduKABE Fundację Kreatywnych Rozwiązań.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa,
przyznanych przez Ministra Edukacji w ramach programu
“Kompas Młodego Obywatela”.

Minister
Edukacji